

Didaktika geografie 3 Ze0161

Seminář: PO 16:00-17:40 učebna 5a
ST 10:00-11:40 učebna 5a

Informace o vyučujících předmětu

Vyučující

Petr Knecht (garant)
Michaela Spurná

Email

knecht@ped.muni.cz
spurna@ped.muni.cz

Konzultační hodiny

[Středa 9:00-10:00]
[Středa 12:00-13:00]

Obecné informace

Popis kurzu

Cílem pokročilého kurzu didaktiky geografie je aktivní formou studentům zprostředkovat:

- různá pojetí výuky geografie a jejich odlišnosti,
- témata, která je možné považovat za vysoce relevantní pro výuku geografie na ZŠ,
- efektivní výukové strategie a hodnotící postupy využitelné ve výuce geografie na ŽŠ.

Očekávání

Kurz nepřímo navazuje na předměty, které studující absolvovali v průběhu bakalářského a magisterského studia. Očekává se, že studenti znají základy fyzické, humánní, environmentální a regionální geografie (vč. kartografie a GIS) a jsou seznámeni se základy pedagogiky a psychologie. Dále se očekává míra rozvinuté schopnosti plánovat výukové cíle, průběh výuky a hodnocení žáků s návazností na RVP ZV.

Výstupy

Po absolvování kurzu studující dosahuje prohloubenějších schopností plánovat hodnocení, cíle a průběh výuky geografie na základní škole, a to pomocí Catlingovy typologie geografických pojetí:

Studující:

Prokáže na konkrétních příkladech **využití různých geografických pojetí výuky.**

Představí **proměnlivost plánování, cílů, realizace a hodnocení výsledů žáků** podle zvolených geografických pojetí výuky.

Na vybraných tématech a v návaznosti a absolvované výukové **praxe zdůvodní provazbu (kongruenci) výukových cílů, struktury, výukové činnosti a jejich hodnocení.**

Formát výstupů:

Prezentace výukové přípravy vypracované s oporou o různá pojetí výuky geografie (dle zadané struktury).

Prezentace obsahuje interaktivní výukové aplikace podporující dané téma.

Prezentace vložena do IS odevzdávacího.

Materiály potřebné k ukončení kurzu

Studijní literatura

Catling, S. (2004). An understanding of geography: The perspectives of English primary trainee teachers. [GeoJournal](#), 60(2), 149-158.

Kratochvílová, J. (2011). Systém hodnocení a sebehodnocení žáků: zkušenosti z České republiky i Evropských škol. Brno: MSD

Marzano, R.J. (2010). Formative assessment and standards-based grading. Bloomington, IN: Marzano Research Laboratory. <https://cxwork.gseis.ucla.edu/pli/15/to/rq/fieldwork-portfolio/docs/reading-formative-assessment-and-standards-based.pdf>

Další materiály a pomůcky

Součástí kurzu je příprava studujících k didaktické způsobilosti. K úspěšnému ukončení je nezbytné prokázat dovednost začleňovat do výuky práci s geografickými informacemi a zdroji, prvky terénní výuky a interaktivní výukové aplikace (inspirace je ve studijních materiálech).

Hodnocení

Zápočet a kritéria hodnocení:

1/ Obsahová stránka:

Prezentace obsahující přípravu výuky:

- a) Didaktická kritéria: Probírané téma, výukové cíle a klíčové kompetence, učební úlohy, hodnocení (uvedená kritéria a indikátory hodnocení) - **sleduje se provazba (kongruence)**
- b) Kritéria ke vzdělávacímu obsahu: **uvedený ročník a časová dotace tématu (relevance), přiměřenost, vymezení geografických pojmů**, se kterými žáci pracují (již osvojené, osvojí si), **provázání** s očekávanými výstupy RVP ZV
- c) Splnění jednotlivých bodů zadání cvičení (viz níže)

2/ Formální kritéria **pro sebe-hodnocení, vrstevnické hodnocení:**

- a) prezentací (struktura dle hodnoticího archu)
- b) map (dle hodnoticího archu)
- c) jazykového zpracování
- d) typografických a estetických pravidel

3/ Dodržení času vystoupení - max. 20 minut

4/ Vložení písemně zpracované a vyučujícím schválené výukové přípravy do odevzdávnice (datum vložení musí být minimálně týden před koncem semestru).

5/ Zohlednění předchozích doporučení probíraných na seminářích (poučení z vlastních chyb i z chyb ostatních spolužáků)

6/ Pravidelná účast na výuce seminářů

V případě nesplnění požadavků bude mít každý studující možnost absolvovat ukončení předmětu v opravném termínu.

Zadání cvičení

Zadání vychází z webináře SYPO:

https://www.youtube.com/watch?v=bWc5CQhbBVE&ab_channel=ProjektSYPO

Shlédnutí webináře výrazně usnadní pochopení zadání.

Očekáváníí

Studující prezentují přípravy na výuku vyhotovené dle zadání.

Délka vystoupení: 20 minut

Předpokládá se, že studující začlení do výukových příprav práci se zvolenou interaktivní aplikací.

1. Seznamte spolužáky s inovovaným plánem jedné vyučovací hodiny (ZE), který jste vytvořili v průběhu dosavadního studia (návaznost na didaktické semináře v magisterském studiu a praxe, zejména Regionální geografie Evropy a Seminář ke školní pedagogice).
2. Svou vlastní přípravu zpracujte tak, aby na základě cílů výuky i aktivit v hodině bylo jasné, ke kterému pojetí výuky geografie (dle Catlingovy typologie) se hlásíte. Toto pojetí po představení Vaší přípravy zdůvodněte s oporou o vybrané prvky učiva.
3. Plán musí obsahovat výukové cíle a jejich zdůvodnění, návaznost na kurikulum (klíčové kompetence a očekávané výstupy oboru zeměpis a průřezového tématu environmentální výchova), popis motivačních a výukových aktivit v hodině vč. učebních úloh a návrh hodnocení žáků. Učební úlohy i další materiály musí být podrobné, včetně vypracovaných vzorových odpovědí. Veškeré výukové materiály by měly být připraveny v podobě, která umožňuje okamžité využití ve výuce.
4. Zvláštní péči věnujte tomu, jak budete hodnotit výstupy žáků ve vazbě na očekávané výstupy a kompetence (zcela konkrétně - využijte kritéria a indikátory hodnocení vč. příkladů) a zvolené pojetí. Hodnocení s učebními úlohami a cíli tvoří jeden celek. Jde o ověření, že jsme dosáhli výukového či výchovného cíle. Navrhněte funkční způsob hodnocení práce a výsledků žáků: a) kritéria hodnocení (popřípadě indikátory) b) metodu nebo nástroj, kterým budete ověřovat, že byly naplněny cíle c) způsob vyjádření hodnocení (procentem, popisem, stupnicí apod.). Orientujte se na úspěch žáků. Inspirace: https://www.nidv.cz/bulletiny?task=bulletins.download_pdf&id=38
5. Vyberte si 2 alternativní pojetí geografického vzdělávání dle Catlingovy typologie. Výběr by měl proběhnout tak, aby bylo zastoupeno vždy jedno z pojetí z tří skupin uvedených níže. Popište, v čem se plán vyučovací hodiny promění, když byste měli v plánu zohlednit vámi vybraná pojetí. Opět popište výukové cíle a jejich zdůvodnění, návaznost na kurikulum, výukové aktivity a hodnocení žáků. Zaměřte se především na proměny, kterými Vaše výuková příprava prošla, když se proměnilo pojetí výuky geografie, s nímž pracujete.
6. U každé ze tří výukových příprav zdůvodněte, co je v nich geografického. Kde je tam geografie? Zdůvodnění by nemělo být intuitivní, ale s oporou o odbornou argumentaci.
7. V plánu vždy reflektujte poučení vyplývající z prezentací vašich spolužáků.

Skupiny pojetí

Každý studující si vybere vždy jedno pojetí z následujících tří skupin:

Skupina č. 1: Placeista, Globalista, Map-lover

Skupina č. 2: Interakcionista, Earthista, Environmentalista

Skupina č. 3: Facilitátor, Syntetizátor, Lokalista

Rozdělení termínů vystoupení: seminární skupina 01 - pondělí

Datum	Vystoupí	Náhradník
12.9.	-	-
19.9.	<i>Děkanské volno</i>	-
26.9.	Hlahůlek Stodola Vybíral Jelínek Ondrová	Molák
3.10.	Molák Pažourková	Kostková
10.10.	Kostková Vrba	Štelclová
17.10.	Štelclová Vaňková	Pyšný
31.10.	Pyšný Janík	Zemánek
7.11.	Zemánek Škubica	Murgaš
14.11.	Murgaš Singerová	-

Rozdělení termínů vystoupení: seminární skupina 01 - středa

Datum	Vystoupí	Náhradník
14.9.	-	-
21.9.	Dvořáček Matějka	3
5.10.	Hlaváček Sáblíková	5
12.10.	Grebeníčková Richterová	7
19.10.	Prášilová Šlechta	9
2.11.	Čížová Nezval	11
9.11.	Foltýn Jedlička	13
16.11.	Naništová Křivák	-

Cvičení může být po prezentaci na semináři vráceno k opravám.

V případě vrácení bude mít každý student jeden opravný pokus, datum odevzdání opraveného cvičení je stanoveno týden před koncem období běžné výuky.

Finální podobu cvičení nahrejte v odevzdáárně do složky „FINAL“.

Na co si mám dát pozor?

Čas

Čas prezentace: max. 20 minut.

Soubory v odevzdávárně

Prosím, vkládejte do odevzdávárny minimální množství souborů.

V ideálním případě by měly být odevzdány dva soubory - jeden podrobnější MS WORD a z něj vytvořený zkrácený PPT (určený k prezentaci na semináři).

Prosím, všechny materiály musí být editovatelné, což výrazně zvyšuje možnost využití Vaší práce v praxi. Pokud děláte prezentaci např. v Canvě, dejte do prvního slidu odkaz, kde si mohou uživatelé prezentaci editovat.

Pokud používáte needitovatelné printscreeny, připojte dokument ve wordu a odkažte na něj v PPT – doplňte informaci, že je editovatelná verze k dispozici v samostatném souboru nebo jako příloha.

Jak vypořádat komentáře vyučujícího?

Klíčovým požadavkem je, aby v revidovaných verzích souborů byly zohledněny všechny komentáře vyučujícího. Nezhlednění nebo nevypořádání komentářů formou odborné argumentace může být důvodem opětovného vrácení souboru k přepracování.

Počítá se s jedním vrácením souboru k přepracování. V případě opakovaného vrácení souboru k přepracování bude práce postoupena k opravnému termínu. Důvodem tohoto opatření je zefektivnění pracovního procesu vyučujícího i studentů a současně se tím výrazně zvýší výsledná kvalita výstupů.

Zásady argumentace a zdůvodňování

Prosím, vždy argumentujte s oporou o svůj vlastní úsudek. Nekvalitní přípravu není možné legitimizovat argumenty typu: „chtěl to tak provázející učitel“, „bylo to tak v učebnici“, „nemám to vyzkoušeno v praxi“ apod.

Nejčastější formální nedostatky

Dodržujte jednotnou grafickou úpravu (např. dle doporučení APA), PPT musí být estetický a současně by měl být atraktivní pro žáky i studenty.

V PPT používejte schémata, grafiky, infografiky, vizuálie. Udržujte oční kontakt s publikem a ústní komentář.

Nezapomeňte u všeho uvést zdroje (fotografií, vizuálií atd.). Zdroje uvádějte malým písmem u každé vizuálie, nikoli souhrnně až na konci dokumentu.

Dbejte na to, aby aktivity byly geografické (toho lze docílit volbou vhodných map).

Gramatické chyby a překlepy by měly být pouze výjimečné. Viz se píše bez tečky.

Používejte, prosím, termín obrysová mapa, nikoli slepá mapa.

Pokuste se atraktivně zadání určeného pro žáky trošku napomoci například tím, že očísľujete jednotlivé body zadání a jednotlivé věty zadání dáte každou zvlášť na samostatný řádek. Žák

se potom snáze orientuje. A ke každému bodu dodejte nějaký výstižný piktogram nebo symbol, prosím.

V celé práci ošetřete, aby výroky, které začínají velkým písmenem, byly zakončeny tečkou.

Výběr vyučovací hodiny

Dlouhodobé zkušenosti ukazují, že nejvhodnější je vybrat si k takovou přípravu na vyučovací hodinu, se kterou jste vy sami spokojeni a o níž jste přesvědčeni, že je dokonalá.

Nevhodné k inovování jsou přípravy, s nimiž nejste vůbec spokojeni, případně přípravy, které vznikly tzv. na objednávku provázejícího učitele, ale v realu byste stejné téma odučili úplně jinak.

Výběr tématu

Téma vyučovací hodiny by mělo být dostatečně široké, aby na něm bylo možné doložit proměny příprav na tři různé vyučovací hodiny zpracované dle různých pojetí výuky geografie.

Ideální je zvolit si nějaké téma typické pro geografii jako obor. Výjimečně, a po jasném odborném zdůvodnění, budou uznány také práce pojednávající o jednom (a tomtéž) modelovém státu/modelovém regionu.

Výuková příprava

Strukturovaná tabulka se ukázala pro tento typ úkolu jako nepříliš vhodná, její používání nedoporučujeme.

Každá z prezentovaných hodin (i ta Vaše původní) by měla být upravena tak, aby akcentovala vždy POUZE jedno pojetí.

Očekávaných výstupů a kompetencí raději uvádějte méně, a především se zaměřte na ty, které opravdu a cíleně rozvíjíte (neuvádějte ty, které tam jsou jen na pozadí).

Přemýšlejte, k čemu Vámi navrhované výukové aktivity směřují, a co u žáků rozvíjejí. Aktivity, které slouží k bezúčelnému mechanickému zaměstnání žáků, prosím, vypusťte.

Cíle by měly konkrétní a kontrolovatelné - tedy mělo by být jasné, co po žácích vlastně chcete. Tyto cíle (resp. to, zda jich bylo dosaženo) by měly být jasné i samotným žákům po skončení hodiny.

Cíle a hodnocení nejsou věda. Jde jen o to zamyslet se, co po žácích chcete, a jak je k tomu povedete prostřednictvím hodnocení. Cíle formulujte jednoduše, klidně i obecnou češtinou.

V cílech jednotlivých hodin by se měly promítat prvky očekávaných výstupů a kompetencí (tzv. složené cíle: pomocí diskuze obhájí, zhodnotí, vysvětlí...). A prvky očekávaných výstupů a kompetencí by se měly promítat také v hodnocení, tj. stanovením kritérií (oblasti vašeho zájmu rozvoje).

V cílech jednotlivých hodin by měla být v maximální možné míře obsažena podstata jednotlivých pojetí. Pokud mám hodinu pojatou jako interakcionista, cíle by se měly točit zejména kolem interakcí.

Otázky a úkoly formulujte v podobě, jak budou předkládány žákům. Úkoly formulujte podrobně, vč. pokynů, které by byly řečeny ústně.

Otázky a úkoly formulujte s využitím tzv. operátorů, tedy sloves určujících to, co má žák udělat. Seznam vhodných operátorů - viz přednáška ze Školní pedagogiky. V celé práci zkontrolujte, zda všechny učební úlohy obsahují aktivní sloveso.

Pracovní listy předkládejte v podobě, v jaké je budete předkládat žákům (např. na samostatné straně v programu MS Word, Canva aj.) i s pokyny.

Představovaná hodina musí být geografická (s výjimkou pojetí syntetizátor)

Pracovní listy a další materiály pro žáky by měly být kompletní a editovatelné - v modu "vytiskni a uč". Měly by obsahovat konkrétní pokyny pro žáky.

Hodnocení

Hodnocení musí "nasedat" na cíle. Tedy, co vyhlásím jako cíl, musím také hodnotit.

Hodnocení by mělo být více variabilní, nikoli šablonovité - tedy, že jeden a tentýž způsob hodnocení by se neměl opakovat ve všech ukázkových přípravách. Při plánování hodnocení se nechejte mnohem více než dosud inspirovat odbornou literaturou (buď vlastní, nebo tou, co doporučujeme v sylabu).

Myslete na to, že rozvíjení kompetencí není pouze záležitost "věcné správnosti". Kritéria hodnocení tedy musí být pestřejší (dejte do hry více kritérií). Jde nejen o obor, ale také o kompetence.

Prosím rozpracujte hodnocení ve vztahu k cílům (a zejména kompetencím, očekávaným výstupům) a deklarovaným pojetím.

- hodnocení by mělo být maximálně konkrétní (vč. kritérií) - hodnocení splnil/nesplnil nestačí
- je třeba odlišovat reflexi (jak mě to bavilo, jak to šlo co je možné zlepšit) a samotné hodnocení zvládnutí obsahu

Co mám dělat, když nevím, jaké pojetí výuky geografie si mám zvolit?

Pokud nevíte, k jaká pojetí si máte zvolit, nevádí. Vyberte si losem. Většina studentů má opačný problém, neboť se domnívá, že reprezentují všechna pojetí, a že všechna pojetí jsou stejně důležitá. Pochopitelně mají pravdu. V kurzu Didaktika geografie 3 se nicméně učíme jednotlivá pojetí rozlišovat, zaostřovat své didaktické jednání vždy jen jedním směrem. Pojetí ve Vašich přípravách by měla být jasně viditelná, vyhraněná, čistá. Vždy by se mělo jednat o jedno pojetí. Toto pojetí by měli Vaši spolužáci rozeznat, aniž byste jim své pojetí sdělili.

Návaznost na kurikulum

Pozor, RVP ZV prošel v roce 2021 tzv. malou revizí, která se týká i zeměpisu. Nějaké výstupy byly vypuštěny. <https://revize.edu.cz/files/rvp-zv-2021-s-vyznaceny-mi-zmenami.pdf>

V případě klíčových kompetencí je třeba jednoznačně pojmenovat, jakým způsobem budete vybrané klíčové kompetence rozvíjet. Rozvíjení musí být záměrné a žák by si měl být vědom toho, že je daná kompetence ve výuce rozvíjena.

Kompetence - uveďte zcela přesně, jak je budete rozvíjet, jaké příležitosti budete utvářet, aby daná kompetence byla rozvíjena

V případě očekávaných výstupů je třeba zvýraznit ty výstupy, které ve Vaší výuce jednoznačně rozvíjíte. Tyto výstupy musí být odlišeny od výstupů, které jsou rozvíjeny jen na pozadí.

Očekávané výstupy - netřeba jich uvádět mnoho, u uvedených výstupů uveďte, z kolika procent dojde k jejich naplnění

Přílohy

Tabulka Catling (PPT ve studijních materiálech)

Interaktivní výukové aplikace (WORD ve studijních materiálech)

www.geo4tea.com